

Všeobecné podmienky pre vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Všeobecné odporúčania pre postup učiteľa žiaka s VPU vo výchovno-vzdelávacom procese

Podľa tohto vzdelávacieho programu sa vzdelávajú žiaci, ktorí majú diagnostikované špecifické vývinové poruchy učenia (VPU).

Medzinárodná klasifikácia chorôb,

10. revízia (MKCH-10) v kategórii Poruchy psychického vývinu (F 80-89) samostatne vymedzuje špecifické poruchy školských zručností:

- ✓ F 81.0 špecifickú poruchu čítania (u nás označovanú termínom dyslexia),
- ✓ F 81.1 špecifickú poruchu hláskovania (dysortografia),
- ✓ F 81.2 špecifickú poruchu aritmetických schopností (dyskalkúlia),
- ✓ F 81.3 zmiešanú poruchu školských zručností (súčasný výskyt dyskalkúlie s dyslexiou alebo dysortografiou),
- ✓ F 81.8 iné vývinové poruchy školských zručností (uvádza sa dysgrafia) a
- ✓ F 81.9 nešpecifikovanú vývinovú poruchu školských zručností (neschopnosť učiť sa).

Učiteľ vychádza z týchto odporúčaní

- akceptuje žiaka s VPU a rešpektuje špecifiká jeho osobnosti;
- rešpektuje správanie žiaka spôsobené jeho narušením;
- podporuje a taktne usmerňuje jeho spôsoby sebarealizácie;
- povzbudzuje žiaka a vytvára príležitosti pre pozitívne hodnotenie;
- stimuluje rozvíjanie tých schopností, ktoré v dôsledku narušenia nie sú dostatočne vyvinuté;
- podporuje všetky snahy žiaka o ústnu i písomnú komunikáciu a vedie ku komunikatívnosti i ostatných spolužiakov;
- poskytuje žiakovi podnety na hodnotiace myslenie a vedie ho k primeranému sebahodnoteniu;
- vedie žiaka k samostatnosti a pozitívnym prístupom zvyšuje jeho sebadôveru;
- kladie na žiaka primerané požiadavky, nezľavuje v nárokoch a neoslobodzuje ho od činností, ktoré môže s individuálnou pomocou učiteľa alebo spolužiakov zvládnuť;
- Vo výchovno-vzdelávacom procese učiteľ zohľadňuje špecifiká osobnosti a poznávacích procesov žiaka s VPU, ktoré môžu byť prítomné, napr.:
 - pomalé tempo zapamätávania a narušenie pamäti;
 - ťažkosti pri niektorých myšlienkových operáciách;
 - motorická instabilita;
 - nedostatky vo vývine psychomotorických zručností;
 - znížená miera koncentrácie a vytrvalosti pozornosti;
 - neadekvátne emocionálne reakcie;
 - zvýšená unaviteľnosť;

- znížená sebadôvera;
- nerovnomerné výkony a i.
- K zmierneniu prejavov a dôsledkov vyššie uvedených negatívnych vplyvov na vzdelávanie v triede zabezpečí vyučujúci žiakovi nasledujúce podmienky:
 - umiestni žiaka v triede tak, aby mohol vnímať výklad učiteľa všetkými zmyslami;
 - do lavice posadí žiaka s takým spolužiakom, ktorý bude schopný a ochotný v prípade potreby pomôcť, v prípade potreby k práci so žiakom prizve špeciálneho pedagóga,
 - pracovný postup vo výchovno-vzdelávacom procese konzultuje so školským špeciálnym pedagógom, pri práci so žiakom používa vhodné pomôcky (po dohode so špeciálnym pedagógom) a učí ho s nimi pracovať aj samostatne a ďalšie podmienky podľa konkrétnych odborných odporúčaní (z poradenského zariadenia a školského špeciálneho pedagóga).
- Pre porozumenie a osvojenie preberaného učiva učiteľ:
 - používa efektívne stratégie učenia,
 - pracuje s námetom v takom rozsahu, ktorý je primeraný veku a myslieniu žiaka
 - v individuálnych prípadoch konzultuje rozsah učiva so špeciálnym pedagógom
 - pri vyučovaní využíva skúsenosti žiaka a nadväzuje na ne
 - nové pojmy vždy vysvetlí a objasní ich v rôznych súvislostiach
 - využíva názorný materiál a poskytuje žiakovi možnosť manipulácie s ním
 - nové učivo usporiada po krokoch a dodržiava postupnosť od jednoduchého k zložitejšiemu,
 - systematicky sa venuje žiakovi individuálne, aby žiak postupne preberal celé učivo
 - poskytne žiakovi dostatok možností na precvičovanie a osvojenie učiva
 - priebežne si overuje ako žiak porozumel učivu alebo úlohe
 - pri skúšaní a overovaní vedomostí žiaka volí formu písanú, ústnu i praktickú – uprednostňuje tú formu, ktorú v aktuálnom čase, prípadne aj pre konkrétny druh úloh odporúča poradenské zariadenie a momentálny psychický stav dieťaťa
 - otázky a úlohy zadáva tak, aby žiak mohol odpovedať jednoznačne
 - pri ústnej odpovedi berie na závažnosť odpovede aj formu otázka-odpoveď
 - pri skúšaní a hodnotení žiaka si overí, či žiak porozumel zadanej úlohe.
- V cudzom jazyku je učiteľom:
 - rešpektovaný fonetický zápis textu
 - zameriava sa už žiaka na konverzáciu a sluchovú podobu jazyka
 - požívajú sa testy s možnosťou výberu odpovede
 - pri nácviku počúvania sa žiakovi poskytne aj text vo vytlačenej podobe
 - učí žiaka pracovať s kompenzačnými pomôckami a rovnako tak si ich aj vytvárať
- Pri vzdelávaní žiaka s VPU je nevyhnutná úzka spolupráca školy a rodiny, vytvorenie
- atmosféry spoločnej zodpovednosti a ujasnenia cieľov i postupov vedúcich k ich dosiahnutiu. V priebehu nižšieho sekundárneho vzdelávania je potrebné pomôcť žiakovi s VPU pri jeho profesionálnej orientácii a tým prispieť k jeho úspešnému sociálnemu začleneniu.

Všeobecné zásady hodnotenia žiaka s VPU

- Pri hodnotení učebných výsledkov žiaka s VPU učiteľ rešpektuje jeho psychický a fyzický zdravotný stav, druh a závažnosť poruchy, ktorá má vplyv na úroveň a výsledky práce žiaka v príslušnom predmete.
- Učiteľ posudzuje učebné výsledky žiaka objektívne a primerane náročne, pričom

prihliada aj na jeho vynaložené úsilie, svedomitosť, individuálne schopnosti, záujmy a na predpoklady jeho ďalšieho vzdelávania po ukončení povinnej školskej dochádzky.

- Pri hodnotení učebných výsledkov žiaka kladie dôraz na jeho individuálne schopnosti, ktoré sú základom jeho pracovnej a sociálnej integrácie.
- Pri hodnotení a klasifikácii žiaka je nevyhnutné postupovať podľa odporúčaní špeciálneho pedagóga.
- O spôsobe a možnostiach hodnotenia a klasifikácie, triedny alebo vyučujúci učiteľ informuje zákonného zástupcu žiaka s VPU po konzultácii so špeciálnym pedagógom a bude to zaznamenané v IVP daného žiaka.
- Pri hodnotení žiaka s VPU učiteľ taktne posudzuje úroveň jeho vedomostí najmä v porovnaní s uplynulým obdobím vzhľadom na predchádzajúce výkony samotného žiaka.

Personálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania inkluzívnym tímom

Školský špeciálny pedagóg

Školský špeciálny pedagóg vykonáva odborné činnosti v rámci špeciálnopedagogickej diagnostiky, individuálnej a skupinovej terapie, výchovno-vzdelávacej činnosti v základnej škole priamo počas vyučovania i mimo vyučovania deťom a žiakom, ktorí majú pre svoje komunikačné, mentálne, senzorické, somatické alebo sociálne danosti špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Pravidelnú odbornú pomoc poskytuje najmä deťom a žiakom v školskej integrácii, môžu ju poskytovať aj deťom a žiakom s vnútornou alebo sociálnou dispozíciou narušeného vývinu pri jeho príznakoch (preventívna odborná činnosť). Poskytuje špeciálnopedagogické poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom detí alebo žiakov a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení.

Pedagogický asistent

Pri vzdelávaní žiakov s VPU môže pôsobiť asistent učiteľa. Jeho pracovná náplň vychádza z nasledujúcich činností:

- bezprostredná spolupráca s učiteľom v triede a s pedagogickými zamestnancami školy,
- uľahčovanie adaptácie žiaka na prostredie školy a pomáhanie prekonávania bariér, ktoré plynú z narušenia,
- spoluorganizovanie činnosti žiaka počas vyučovania v súlade s pokynmi učiteľa,
- vykonávanie pedagogického dozoru počas prestávok zameraného na žiakov s VPU,
- pomáhanie pri príprave učebných a kompenzačných pomôcok, vytváranie vlastnej žiakovej zbierky,
- poskytovanie školských kompenzačných pomôcok žiakovi v prípade potreby (každý asistent má svoju zbierku pomôcok)
- spolupráca pri voľnočasových aktivitách organizovaných školou,
- spolupráca s rodinou žiaka,

Všeobecné odporúčania pre postup učiteľa žiaka s poruchou aktivity a pozornosti

Podľa tohto vzdelávacieho programu sa vzdelávajú žiaci, ktorí majú diagnostikovanú poruchu aktivity a pozornosti.

F90.0 Porucha aktivity a pozornosti

Nedostatok pozornosti

- porucha s hyperaktivitou
- hyperaktívna porucha
- syndróm s hyperaktivitou

Nezahŕňa:

hyperkinetickú poruchu spojenú s poruchou správania (F90.1)

V odbornej literatúre sa stretávame aj s pojmami ADHD a ADD.

✓ ADD

– Je vývinová porucha pozornosti s normálnou aktivitou, bez hyperaktivity (syndróm deficitu pozornosti).

✓ ADHD

– Je vývinová porucha charakterizovaná veku dieťaťa neprimeraným stupňom pozornosti, rozptýlenou pozornosťou s hyperaktivitou.

– Porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou a impulzivitou.

– Porucha pozornosti a koncentrácie spojená s agresivitou.

– Porucha pozornosti a koncentrácie bez agresivity.

Učiteľ vychádza z týchto odporúčaní

- pri vyučovaní môže pedagóg stanoviť dĺžku a štruktúru vyučovacej hodiny flexibilne, zohľadňujúc psychický stav, správanie a potreby žiaka, ktoré sú dôsledkom stanovenej diagnózy,
- rozvíjať sociálne zručnosti, podporovať proces sebvýchovy,
- budovať aktívny vzťah žiaka k osobnému rastu,
- podporovať kultivovanie sociálneho fungovania žiaka zvýšením sociálnych kompetencií,
- stimulovať procesy sociálneho učenia,
- konfrontovať vlastné skúsenosti a vedomosti v rámci skupiny a porovnávať ich so sociálnymi normami,
- konfrontovať korektívnu skúsenosť interakcie s dospelým v atmosfére dôvery a prijatia.
- zabezpečiť žiakovi relaxačnú zónu, kde si môže v prípade preťaženia oddýchnuť
- rešpektovať chyby vyplývajúce z nepozornosti
- ponúknuť žiakovi možnosť opravy alebo doskúšanie ak úlohy z testu nestihne vypracovať, prípadne ich prehliadne z nepozornosti
- dopriať žiakovi dostatok času na vypracovanie zadaní

- ak správanie narúša vyučovací proces, pretrváva nesústredenosť, rozptýlenosť, môže to byť znakom únavy. Preto je nutné ponúknuť žiakovi priestor na relaxačnú chvíľku, ak je nutné aj mimo triedy v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom.
- Nekomentovať nevhodné správanie, nevystavovať sociálnej kritike (takýto žiaci sú veľmi citliví a mohlo by to viesť k pocitom zlyhania, či odmietnutia)
- úlohy, ktoré si vyžadujú dlhšie sústredenie rozdeliť na viac častí, ktoré sa realizujú postupne
- viesť ku sebakontrolu
- s toleranciou hodnotiť chyby vyplývajúce z nepozornosti

Personálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania inkluzívnym tímom

Psychológ

– vykonáva odborné činnosti v rámci orientačnej psychologickkej diagnostiky, individuálneho, skupinového alebo hromadného psychologického poradenstva, psychoterapie, prevencie a intervencie k žiakom s osobitným zreteľom na proces výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach

- vykonáva aj odborné činnosti psychologického poradenstva v oblasti rodinných, partnerských a ďalších sociálnych vzťahov.

- poskytuje psychologické poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení. Pripravuje podklady pre odborných zamestnancov poradenských zariadení.

Špeciálny pedagóg

– vykonáva odborné činnosti v rámci špeciálnopedagogickej diagnostiky, individuálneho, skupinového alebo hromadného poradenstva a intervencie žiakom s poruchami aktivity a pozornosti. Poskytuje špeciálnopedagogické poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom žiakov a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení.

Pedagogický asistent

– pracuje v triede, ktorú navštevuje žiak alebo viac žiakov s poruchou aktivity a pozornosti, ak si to vyžaduje výchova a vzdelávanie príslušného žiaka v závislosti od závažnosti jeho postihnutia, na základe odporúčenia centra špeciálno-pedagogického poradenstva.

Všeobecné odporúčania pre postup učiteľa žiaka s poruchami PAS vo výchovno- vzdelávacom procese

Podľa tohto vzdelávacieho programu sa vzdelávajú žiaci, ktorí majú diagnostikovaný autizmus alebo ďalšie pervazívne vývinové poruchy (bez mentálneho postihnutia).

- ✓ detský autizmus (F84.0),
- ✓ atypický autizmus (F84.1),
- ✓ Rettov syndróm (F84.2),
- ✓ iná dezintegratívna porucha v detstve (F84.3),
- ✓ hyperaktívna porucha spojená s mentálnou retardáciou a stereotypnými pohybmi (F84.4),
- ✓ Aspergerov syndróm (F84.5),
- ✓ Iné pervazívne vývinové poruchy (F84.6),
- ✓ nešpecifikovaná pervazívna vývinová porucha (F84.9).

Učiteľ vychádza z týchto odporúčaní

- rozširovanie funkčnej komunikácie v kategóriách: (reakcie na správanie iných ľudí, komentovanie, žiadanie informácií, vyjadrovanie pocitov, vyjadrovanie prosociálnych postojov.
- zintenzívňovať túžbu dieťaťa komunikovať,
- naučiť žiaka počúvať a nasledovať inštrukcie a usmernenia učiteľa
- podporovať schopnosti vybrať si z ponúkaných aktivít,
- budovať schopností empatie,
- vytvárať kognitívnu bázu na rozvíjanie primeraného správania, odrážajúceho očakávania okolia,
- akceptovať individuálne psychomotorické tempo žiaka
- pri práci uprednostniť následnosť krokov, nezadávať naraz veľa inštrukcií
- pri individuálnej práci žiaka vylúčiť časové obmedzenie, dopriať dostatok času

Personálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania inkluzívnym tímom

Pedagogický asistent

– pracuje v triede, ktorú navštevuje žiak alebo viac žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami (bez mentálneho postihnutia), ak si to vyžaduje výchova a vzdelávanie žiaka v závislosti od závažnosti postihnutia žiaka.

Špeciálny pedagóg

– vykonáva odborné činnosti v rámci špeciálnopedagogickej diagnostiky, individuálneho, skupinového alebo hromadného poradenstva a intervencie žiakom s poruchami aktivity a pozornosti. Poskytuje špeciálnopedagogické poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom žiakov a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení.